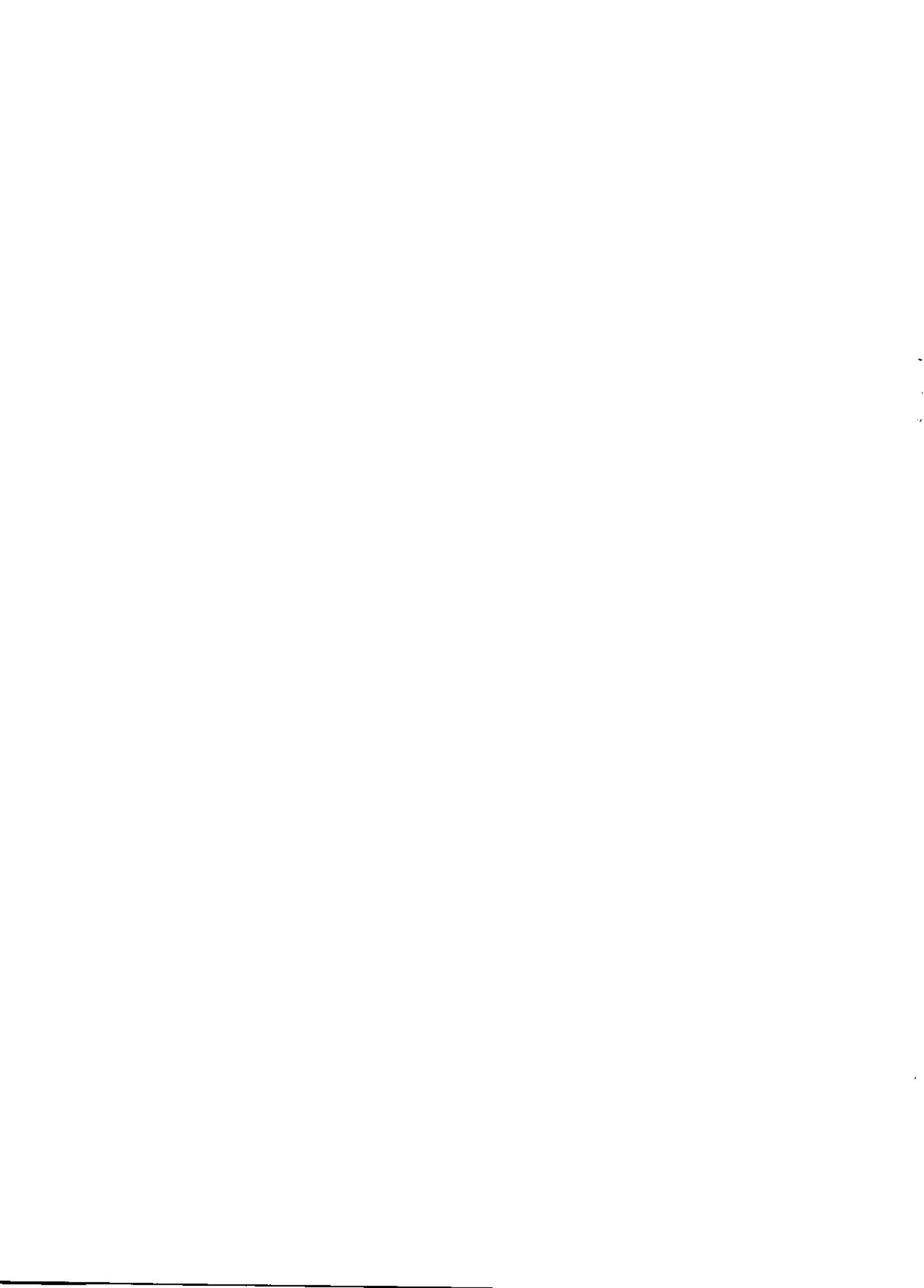

Rond de Schutsboom

Periodieke uitgave van:
Heemkundige kring "De Vyer Heertganhén"

Jaargang: 27 nr. 2

Rond de Schutsboom

Periodiek van:

Heemkundige kring "De Vyer Heertganghen"

Redactie: Jan v. Eijck
Thijs Kemmeren
Piet Wiercx

Layout: Aschwin Wijdemans

Secretariaat: Nieuwe Rielseweg 41-43
5051 PD Goirle
Tel: 013 - 534 89 72

Jaargang 27 nr.2

december 2007

	pagina
Erfgoedproject De Laatste Eer	2
Brabants bont 'ne boerezaddoek vol	6
Portret 207: Dorus Roosen (1896 – 1986)	8
Uit het museum	14
De Tilburgseweg, slagader van Goirle – deel 5	17
Uit de oude Schoenendoos	25
Topniemen	26
Firma A. de Vries, Goirle	28
Landverhuizers (6)	31
Dorpsgeschiedenis in de brievenbus (deel 2)	35
Bedenk een passend antwoord op Kerstmis	40

Erfgoedproject De Laatste Eer

Ons erfgoedproject De Laatste Eer mocht zich verheugen in een grote belangstelling. Die kwam niet alleen van onderaf, maar ook "van hogerhand", met name van de provincie Noord Brabant, die het project opnam bij "De Schatten van Brabant". De vierledige tentoonstelling, respectievelijk in Het Smiske, in de Heemschuur, de Potstal en in de Museumruimte, werd bezocht door ruim 1500 personen.

Ineke Strouken, directeur van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur, opent de tentoonstelling.

Bij De Laatste Eer hoorde ook een schoolproject waaraan alle Goirlese scholen deelnamen. Basisschool De Bongerd haakte op het laatste moment af wegens een dramatisch sterfgeval van één der leerkrachten. Vierhonderd kinderen volgden met aandacht en zeer betrokken de uitleg bij de tentoonstelling. Zij kwamen soms tot ontroerende reacties. Op de foto een groep leerlingen met volle aandacht voor Frans Ekstein.

Tijdens het symposium lieten wetenschappers hun licht schijnen op diverse aspecten van het thema; vijfenzeventig belangstellenden bezochten het symposium. De lezing van Nelleke de Laat, de film "Ongewijde Aarde" en de begrafenismaaltijd van Tàante Miet hadden steeds een nagenoeg volle kapel in het cc. Jan van Besouw.

Honderdvijftig personen namen deel aan de fiets- en wandeltochten langs en over de begraafplaatsen in Goirle e.o. en in Tilburg.

Het project leverde ook een aantal reacties, die wij hier voor u noteren:

1. **Ongewijde aarde:** de moordenaar van Sjaantje Otten werd begraven in een stil hoekje van de begraafplaats a/d Sint Jansstraat, in "ongewijde aarde".
2. **Een herbegravenis:** de plaats waar Hendrika Scheffers – Wienhoven op het St. Janskerkhof werd begraven, was beloofd aan de familie Peijnenburg. Goede raad was duur. De uiteindelijke oplossing: herbegraven op het kerkhof bij de Maria Boodschap.
3. **Doodkisten:** Een werkboek van de gebroeders Hoogendoorn met een overzicht van de gemaakte doodkisten in het eerste kwartaal van 1947.

Ongewijde aarde

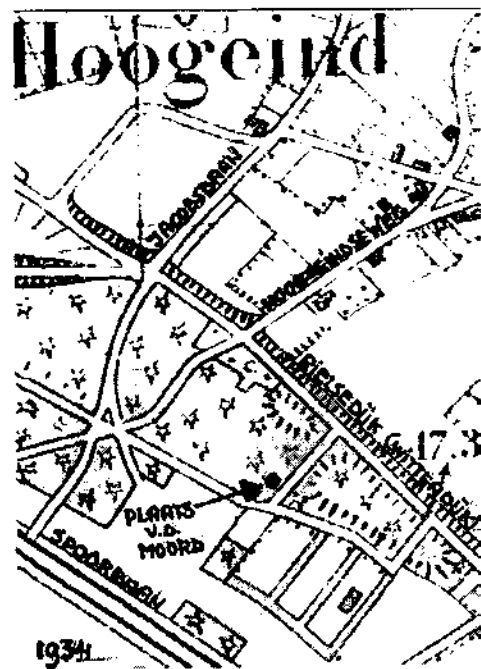
Op 9 december 1938 was gemeentewerker Swinkels op weg naar zijn werk. Hij verstijfde bijna van schrik toen hij in de gemeentebossen, op zo'n 100 meter afstand van de zandweg van Riel naar Goirle (de Rielsedijk, nu Wittendijk) de lijken van twee personen ontdekte.

Het ene slachtoffer was Adriana (Sjaantje) van Rooij, een meisje van achttien jaar, dat op enkele honderden meters afstand in de Voorhei woonde. Ze was op gruwelijke wijze om het leven gebracht door acht messteken in rug en borst en bovendien een fatale messteek in hals en gezicht. Op vijf meter afstand vond Swinkels een man, die na zijn gruwelijke daad het mes naast het meisje in de grond had gestoken en zich daarna had opgehangen. De dader was Piet Otten, alias "Piet Hoep", 25 jaar oud en wever van beroep.

Uit onderzoek bleek dat de moord gebeurd moest zijn in de late avond of nacht van 8 op 9 december. De jongen was toen hevig overstuur geraakt omdat het meisje de verkering had uitgemaakt. Het was ook bekend dat hij een broodmes had gekocht.

Het meisje was die avond met een andere jongen naar Poppel gegaan en had daar verschillende café's bezocht. De jongen die bij haar was, kwam om 21.00 uur thuis in Goirle, maar Sjaantje was in Poppel blijven hangen en pas om 22.30 uur alleen naar Goirle teruggegaan. Daar had ze waarschijnlijk om 24.00 uur de fatale ontmoeting met haar voormalige vriend.

De vader van het meisje, weduwnaar Dries van Rooij, was nog gaan zoeken maar had het meisje niet gevonden, ofschoon hij vlak langs de plaats was gelopen waar de moord had plaatsgevonden.

Bid voor de ziel van zaliger
Adriana Maria van Rooij
geboren te Goirle 11 October 1920. en
aldaar overleden 9 December 1938.

Waakt en bidt, omdat gij niet weet op
wat uur de Heer komt. Math. XXIV 42
Bij den Heer is barmhartigheid en bij
Hem is overvloedige verlossing.
Ps. CXXIX. 9

God zal zich over haren zonden en
zegen verhoor haar. Dat zij niet ten
bederfve nederdalle; in haar reden ge-
wonden om haar genadig te zijn.
Job. XXX III. 24.

Dierbare Vader en Moederverwanten, een
zaak vraag ik v. bidt veel voor mij.

GEBED.

Om uw liefdevolle goedheid, bidden wij
U, o Heer, heb medelijden met de ziel
van uwe dienaar. Ja maak haar, on-
ttrokken aan 'Chelief der sterfelijkheid,
deelnemende van de eeuwige verlossing.
Door Christus onzen Heer. Amen.

Onze Vader. Wees gegroet
Mijn Jezu. Barmhartigheid

A. Bouwens, koster

Het nieuws ging rond als een lopend vuurtje en weldra moest de marechaussee de grote toeloop van nieuwsgierigen op de Rielsedijk tegenhouden. De krant vermeldt dat de Goirlenaren veel medelijden hadden met de ouders van de jongen en het meisje. De jongen was echter een moordenaar en ook een zelfmoordenaar. Dit had verstrekkende gevolgen voor zijn begrafenis. Men bracht hem naar het lijkenhuisje op het kerkhof en in de vroege ochtend van zaterdagmorgen 10 december werd hij in alle stilte in ongewijde aarde begraven. Maar mocht het meisje wél in gewijde aard begraven worden? Volgens pastoor Wassenberg had het meisje een twijfelachtige reputatie: met een jongen in café's hangen en 's nachts alleen naar huis komen, was in die tijd zéér ongebruikelijk. Maar nog erger, volgens Wassenberg, had ze op zondag meerdere keren verzuimd om de mis bij te wonen. Maar ze had wel haar Pasen gehouden in 1938. Er werd speciaal toestemming gevraagd aan mgr. Diepen, de bisschop van 's-Hertogenbosch. De bisschop gaf toestemming en, vermoedelijk uit medelijden met de familie, mocht zij in gewijde aarde begraven worden. Haar begrafenis vond plaats op maandag 12 december om 9.00 uur 's morgens onder massale belangstelling van de Goirlenaren en zelfs nieuwsgierigen uit Tilburg en de omliggende dorpen.

Herbegraven

Mijn moeder, Hendrika Scheffers-Wienhoven, is gestorven op 22 juni 1940.

Wat toen nog de normale gang van zaken was bij het uitzoeken van een graf, was een bezoek aan de pastoor. De toenmalige pastoor Wassenberg bood mijn vader een graf aan in het middenpad van het kerkhof. Mijn vader was erg blij met die mooie plaats en vroeg aan de pastoor of die plaats echt wel vrij was. Hij antwoordde daar bevestigend op, dus is mijn moeder daar ter aarde besteld.

In datzelfde jaar is mevrouw Peijnenburg-Hamers overleden.

Mijn vader werd door de heer Peijnenburg gebeld om even tussen de middag bij hem langs te komen. Toen werd hem medegedeeld dat mijn moeder begraven was in het graf dat al voor hem en zijn vrouw was gereserveerd.

Uiteraard was vader erg boos, maar er moest raad geschapt worden. Vader was kerkmeester van de bouwparochie Maria Boodschap, zodoende hoorde pastoor Pessers van de problemen. Hij bood toen aan om moeder te herbegraven op het nieuwe kerkhof bij de Maria Boodschapkerk. Zo is het ook gebeurd.

Een bijzonder detail is, dat mijn grootouders (de ouders van moederskant) erbij waren. Zij woonden in Breda. In het begin van de oorlog moest Breda evacueren van het Franse legercommando. Omdat zij een auto hadden, zijn ze helemaal in het zuiden van Frankrijk terecht gekomen en keerden pas vele weken later terug in Nederland. Moeder was toen al overleden en ze hebben de eigenlijke uitvaart niet kunnen bijwonen.

J. Mes - Scheffers

Doodkisten

Het werkboek van de gebroeders Hoogendoorn, beide van beroep timmerman, geeft een overzicht van de doodkisten die zij maakten in het eerste kwartaal van 1947. De eerste kolom achter iedere naam geeft de lengte van de kist aan, de tweede kolom de materiaalkosten en in de derde kolom het arbeidsloon.

Vierde kwartaal 1947.		
W. van de Wall	50	28 22
W. van Broekhuizen	58	20 18
L. v. d. Laar	50	28 22
J. v. Erven	50	28 22
K. de Jong	20	12 8
H. van der Meer	60	35 25
W. van der Meulen	40	20 20
W. van der Meulen	58	20 18
H. van der Meulen	38	20 18
W. van der Meulen	55	30 25
H. van der Meulen	38	20 18
W. van der Meulen	20	12 8
P. van der Meulen	38	20 18
C. van der Meulen	38	20 18
W. van der Meulen	11	6 5
van 1 januari tot 1 april	589	291 242
		580 465

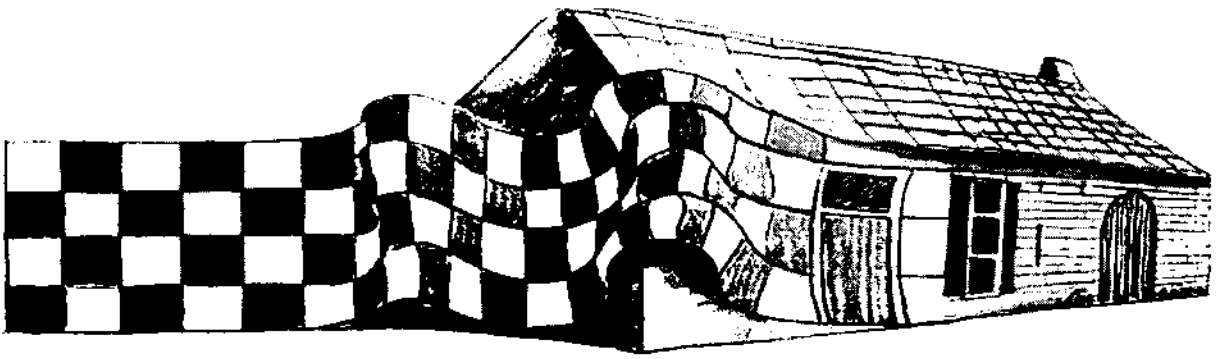
Op de kaas gaan

In 1841 werd in Chaam een 82-jarige ongehuwde vrouw begraven. Net als bij onze "eigen" Tàante Miet was de hele familie aanwezig, inclusief neven en nichten. En allen deden ze hun best om het verdriet weg te eten en weg te drinken: 280 personen op de uitvaart, vier vaten bier, 240 broden, en honderdvijftig pond kaas.

Nee, onze voorouders deden zichzelf niets te kort bij een uitvaart; brood, bier en vooral kaas verdwenen in grote hoeveelheden in de bedroefde magen. Gemiddeld een half pond kaas voor burgers en zelfs één pond kaas voor boeren.

Heerroom opent de maaltijd bij de uitvaart van tàante Miet.

Brabants bont

Piet Brok

Gruts op et Gols

- *Begaoje* -ww- bevuilen, iets verkeerd doen.
- *Hil oe broek zit vol slèèk Klòske, wè hèddet toch wir begeojd.*
Heel je broek zit vol slijk Klaasje, wat zie je er toch uit.
- *Naaw heet ie et vurgoed begeojd. Daor hoeft ie niemer trug te koome.*
Na deze miskleun ligt hij er daar helemaal uit.

Begaoje komt van het werkwoord *begaden* en betekent:

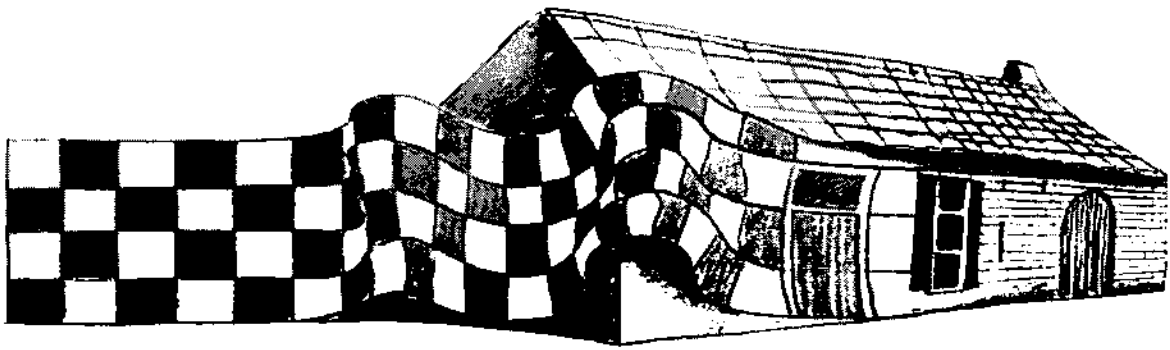
“gelijkmaken”, “in orde brengen”. Vroeger had het woord een positieve betekenis.

Het woord *gade* is er ook van afgeleid. Dit betekent: de “helft van een paar” of “echtgenoot”. Daarnaast werd het ook negatief gebruikt. *Begaden* heeft ook de betekenis van “bevuilen”. Vaak voegen wij er een bijwoord aan toe zoals “spijtig” of “lelijk”. Een voorbeeld: “*Hij heeget lilluk begeojd giesterenavond in et kefee “Hof van Holland,” ze hebben em bèute gezèt.*”

Dit wordt gezegd van iemand die te diep in het glaasje heeft gekeken en daardoor meer last dan gast was.

Met het woord “begaoje” geven wij in ons Gols dialect nooit groot onheil aan. Het slaat veelal op kinderen die iets stoms gedaan hebben of op volwassenen, die er een rommeltje van hebben gemaakt. Klein, foutief sociaal gedrag bijvoorbeeld, of iets anders doms. Geen zaken waar politie aan te pas moet komen.

In het Eindhovens Dagblad van 13 september 2007 komt *begaoje* voor als naam voor een muzikaal evenement in het café ‘t Wapen: *Budel Begaait*. Deze naam roept de suggestie op van: we gaan de bloemetjes buiten zetten” of “we gaan zo ver er zal over dit feest gesproken worden”. Omwonenden zullen vanwege het muzikaal lawaai met hun hoofd schudden maar de politie zal er niet aan te pas hoeven komen. Het is voor Budel al de derde opeenvolgende “Begaait”.

'ne boerezaddoek vol

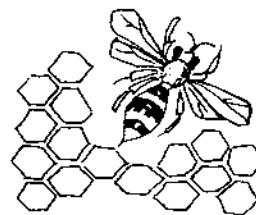
Zaaien en maaien

Groenzaad moest voor 15 augustus (Maria Hemelvaart) gezaaid zijn, volgens de *boerenkalender*. Was je later met zaaien dan werd er in Goirle onder de boeren misprijzend over je gesproken. Groenzaad zaaien was een hele kunst. De boeren hadden daar eigen regels voor bedacht. Voor een hectare land was 1 kilo groenzaad nodig. Als je een volle hand groenzaad nam moest je daar 40 keren mee strooien. Een kwestie van goed tellen en doseren. Het zaad moest dun verspreid over de akker worden uitgestrooid. Je kon ook met drie vingers zaaien. Je nam dan telkens zaad tussen duim, wijsvinger en middelvinger en dat gooide je helemaal weg. De boer noemde dat met een *vogelpootje* zaaien. De knollen werden in de herfst geplukt als groenvoer voor de koeien. Ging het stevig vriezen dan werden de knollen, die nog op de akker stonden, later als groenbemesting ondergeploegd. Een boer vertelde mij dat hij ooit tot 12 februari knollen had geplukt als voer voor de beesten. Zachte winters, zei hij, zijn van alle tijden. Spurrie werd ook als groenvoer gezaaid op de omgeploegde stoppelvelden. Ook spurrie moest met een *vogelpootje* worden gezaaid. In de tweede helft van september werd spurrie gemaaid met de zeis, als de zwarte zaadjes nog niet helemaal rijp waren. De olie in het zaad verhoogde het vetgehalte van de melk van de koeien. Vooral maïs is de vervanger geworden van knollen en spurrie.

Van mònd toe mònd

sèptèmber

Wèpse verlaote hun bõlleke,
ze zèn nog steekerig èn fèl.
Ieder wèfke zuukt en hõlleke,
mar irst gòn ze op sjanternèl.

òktoober

Zoomervoogels begiene òn de tòcht,
ze hèbbe op de goeje wènt gewòcht
èn trèkke nòr en wèrrem laand.
De weereld wòrt kaaw in Braabant.

noovèmber

Duuvelsaajer ligge verlõore,
tusse de röggt vèene wer zat.
Phallus impudicus wort gebõore.
Den duuvel krèüst wir onze pad.

Goirles portret 207 Dorus Roosen (1896 – 1986)

Ben Loonen

"Zou jij het portret willen schrijven van ..." Als Piet Wiercx, de redacteur van Rond de Schutsboom, weer eens met dit verzoek richting schrijver dezes komt, is het altijd spannend wiens portret hij deze keer gemaakt wil hebben: heb ik hem of haar gekend, heb ik er enige affiniteit mee, zijn er levende bronnen of wordt het spitwerk in de archieven; dat zijn de eerste vragen. Het gaat om Dorus Roosen. Ik heb hem niet gekend, ik ben hem mis gelopen. Wel heb ik enige affiniteit met de familie Roosen, want ik heb Frans Roosen gekend, Dorus' oudste zoon, en Nellie de vrouw van Frans. Samen met mijn vrouw Annemieke (destijds evenals Frans werkzaam in het kinderdorp St. Godelieve) ben ik enkele keren in hun huis geweest aan de Dorpsstraat nr 37, het kleine huisje ("maar groot genoeg voor ons tweeën") met de grote hof: een prachtige groentetuin, vlakbij het land van de Dahliavereniging, waarvan af te lezen viel dat het Frans' lust en zijn leven was. Frans is me bijgebleven als een man waar de levensvreugde van afspatte, een altijd lachende, ronde, blozende kop met schele ogen, een man die met vuur en verve en met krachtige stem vertelde over "vruger" en welke listen ze moesten uithalen om de eindjes aan elkaar te knopen en welke vaardigheden er aangewend werden om het hoofd boven water te houden. En dan was er nóg een Roosen. Als je hout moest hebben (in de tijd voordat zich de bouwmarkten in Goirle vestigden), ging je dan niet naar het Koudepad of naar de Parallelweg, naar houthandel Roosen? Daar vond je Kees, een man met een borende, intense blik, niet zo'n uitbundig type als broer Frans, maar wel een man die altijd bereid was je te helpen al was het maar voor het kleinste plankje. Over de vader van deze mannen gaat het. Ik pak de opdracht met genoegen aan; tevens ontvang ik een 20-tal pagina's getypte tekst met foto's: levensloop van Dorus en Cato Roosen-Geerts, de belangrijkste gebeurtenissen van hun lange leven, uitgewerkt door hun zoon Wil Roosen.

Foto: Dorus en Cato Roosen – Geerts, genomen ter gelegenheid van hun Gouden Huwelijk op 3 mei 1970. Aan de Dorpsstraat 37 in Goirle

Uit zijn relaas blijkt dat Dorus en Cato twee huisnummers verderop woonden: Dorpsstraat nr 41. Momenteel bestaat dit nummer niet meer, het is samengetrokken en opgegaan in nr 43, een verschijnsel dat zich op meer plaatsen in Goirle voordoet. Met het materiaal van Wil maak ik het portret van zijn vader, naderhand heb ik een gesprek met Wil Roosen (1937), Nieuwe Rielseweg 25, de jongste zoon van Dorus en Cato.

Van Oirschot naar Goirle

Dorus Roosen werd op 10 februari 1896 geboren in Oirschot in een kleine arbeiderswoning aan de Molenstraat F88. Zijn vader was Franciscus Roosen, geboren in 1860 in Oirschot, zijn moeder Josephina van Drunen geboren in 1864 in 's-Hertogenbosch. Vader Frans zou in Goirle overlijden in 1953, moeder Josephina in 1943, ook in Goirle. Hieruit valt af te leiden dat de ouders van Dorus de overtrek maakten van Oirschot naar Goirle. Dat gebeurde op 19 mei 1909. Dorus was dus 13 jaar toen hij zijn eerste schreden zetten op Goirlese grond. Oud genoeg om zich zijn prille jeugd te herinneren in het scone Oirschot. Te oud ook om het onvervalst Gools te leren spreken. Zijn dialect – en dat van zijn kinderen later – zou nooit helemaal precies het echte Gools worden.

Een spectaculaire gebeurtenis was de instorting van een kwart van de monumentale St. Pieterstoren op 12 december 1904. Hij heeft dat zien gebeuren. Als katholieke jongen ging hij natuurlijk met grote regelmaat naar de St. Petruskerk voor de heilige mis, maar hij wist ook de ingang te vinden naar de sacristie waar hij aan de koster bloemen en mooie takken verkocht ... die hij had afgeknipt in particuliere tuinen. Zien we hier al listen en vaardigheden in werking die later werden doorgegeven aan zijn kinderen? Over de schoolgang wordt vermeld dat die vaak onderbroken werd om wat extra geld te verdienen voor zijn moeder en haar zeven kinderen. Vader Frans had onregelmatig werk. Dorus hielp mee bij de boeren, een boer met 5 of 6 koeien was een rijke boer, wist hij. De vader van een schoolvriend had twee koeien en wat kleinvee. Een van die twee koeien werd voor een kar gespannen en daarmee gingen Dorus en zijn vriendje in de bosrijke omgeving bladeren, mastappels en dennennaalden opharken. De bladeren en naalden vormden het strooisel onder de koeien in de potstal, de mastappels waren de brandstof voor kachel en fornuis. Door deze praktijk zagen de bossen destijds er heel anders uit dan tegenwoordig: een kale bodem, ontdaan van bodembedekkend spul dat nuttig gebruikt kon worden. Dorus is nog getuige geweest van de grootschalige ontginningen tussen de Beerzen en Diessen. Daar werden destijds de zogenaamde Hollandse stallen gebouwd met gierkelders onder de stallen, een revolutionaire ontwikkeling. Dorus keek altijd met genoegen terug op zijn jeugd in het agrarische Oirschot; wat wil je: toen was hij jong. Maar de reden van het vertrek van de familie Roosen uit Oirschot was toch dat de strijd om het bestaan daar niet gewonnen kon worden. In het industriële Goirle was er werk: bij de N.V. Goirlese Jutespinnerij, en daarheen vertrok vader Frans en moeder Josephina met hun zeven kinderen Marie, Berta, Pieta, Tina, Dorus, Tinus en Janus. De kinderen die oud genoeg waren, konden allemaal aan de slag bij de firma Pijnenburg en Rens.

Op eigen benen

Dorus heeft ruim 23 jaar gewerkt op de Jutespinnerij. Het eerste loon blijft altijd in je herinnering: voor 60.5 uur werken ontving hij 175 cent. Snel maakte hij in zijn nieuwe woonplaats vrienden. Jan Snoek wordt genoemd. Dorus en Jan gingen samen stappen en naar wielervedstrijden kijken, zeker als Baoike Brok, Janus van Oisterwijk, Drik van Boxtel en Nelis van Broekhoven meededen. Na enkele jaren kreeg Dorus verkering met Corke. Op een keer was hij aan de wandel met Corke toen hij Toke Geerts tegenkwam met een kruiwagen vol met versgemaaid gras voor de geiten van de familie Geerts. Dorus groette Cato, maar Corke lachte om Cato met de kruiwagen vol voer. Dorus zei toen: "Ge moet haar niet uitlachen, des toch ook een goei meske." Daarop zei Corke: "Ga dan maar met haar mee." En Dorus weer: "Dat zal ik wel." Cato Geerts werkte in 1918 als spinster bij de firma Van Puijbroek, maar was even uitgeleend aan de N.V. Goirlese Jutespinnerij; daar heeft Dorus haar leren kennen. Na de korte, maar dramatisch krachtige dialoog met Corke, richtte hij zich inderdaad op de mooie en ijverige Cato Geerts (geboren op 16 oktober 1898 in Goirle) en zij werd zijn bruid. Dorus heeft later dit verhaal nog vaak verteld aan zijn kinderen en kleinkinderen. Op 3 mei 1920 trouwden zij en namen hun intrek bij vader en moeder Roosen die toen in de Spinnerijstraat woonden (en daar altijd zijn blijven wonen). Maar daar hadden ook al zus Berta en Jan van Raak inwoning: men heeft niet veel fantasie nodig om te beseffen dat het behelpen was en woekeren met de schaarse ruimte. Op 17 januari 1921 verhuisden Dorus en Cato naar de Nieuwstraat ("Botstraat") en toen stonden ze echt op eigen benen. Dorus was toen 25 jaar oud, Cato 23.

Naar het Kattekuiltje

In 1909 was er volop werkgelegenheid in de jutespinnerij, het tij keerde in de dertiger jaren. In 1932 stopte de productie, in 1933 sloot de fabriek en kwam Dorus zonder werk. Hij en zoveel anderen kwamen in de werkverschaffing: verdiensten 40 cent per uur. Met de werkverschaffing werd 40 ha heidegrond ontgonnen, 97.000 bomen geplant, kilometers sloten gegraven en paden aangelegd. Het was allemaal werk met de hand en de schop. In 1935 stierf zijn schoonvader, Kiske Geerts. Van de erfenis mochten Dorus en Cato een naaimachine en wat kleine spulletjes kopen. De rest moesten ze eerst opsouperen, 23 weken lang, voordat Dorus weer mee mocht doen aan het werkverschaffingsproject. Dorus' handen zullen niet stilgestaan hebben, want hij wist behalve met de schop ook om te gaan met timmermansgereedschap. Met zijn broers heeft Dorus in die jaren prachtige tafels en kasten, soms met spiegels, gemaakt. Toen hij weer terug was in de werkverschaffing heeft hij gewerkt op het vliegveld Gilze-Rijen: graszoden steken om over de munitiebunker te leggen voor camouflage. Hij heeft ook de machines gesloopt uit de spinnerij die elders werden opgeslagen. In 1936 kwam Tilkamwol naar Goirle in de gebouwen van de voormalige jutespinnerij. Voor moeder Cato was de naaimachine een uitkomst, want het gezin groeide met de groeikracht waarmee zovele roomse gezinnen destijds gezegend waren; kleertjes werden in die tijd niet gekocht maar zelf vervaardigd van een lapje stof. In 1921 werd Frans geboren (overleden in 1998), in 1923 Kees (overleden in 1993), in 1924 Fien (overleden in 1965), in 1925 Wilhelmina Maria (overleden in 1926), in 1929 Jan, in 1931 Bertus, in 1933 Mien, in 1934 Riet, in 1936 Han, in 1937 Wil. Met negen kinderen verhuisden Dorus en Cato op kerstmis 1937 naar het afgelegen, oude boerderijtje ten westen van de huidige Frankische Driehoek (omstreeks 1820 gebouwd) dat het Kattekuiltje werd genoemd (zie: Piet Wiercx, Rond de Schutsboom, december 2006, blz. 23 voor een verklaring van de naam én een plattegrond van deze langgevelboerderij). Het boerderijtje was juist voorzien van een nieuw strooien dak. Als we even rekenen dan zien we dat Dorus dan 41 is en Cato 39 jaar. Er zou nog één kind komen: Cor in 1938. In 2007 zijn nog zeven kinderen in leven.

Grandios leven

Dorus en Cato zijn in de kracht van hun leven. Ze hebben een groot gezin. Ze vinden woonruimte op een oude boerderij. De crisisjaren zijn ze doorgekomen, de Tweede Wereldoorlog staat voor de deur. Uit de verhalen die Dorus vaak verteld heeft, blijkt dat hij de ontwikkelingen op het wereldtoneel goed volgde; wat er in Duitsland en in Japan aan de gang was, ging niet aan hem voorbij. De oorlogsjaren en alles wat er in en rond Goirle heeft plaatsgevonden hebben een diepe indruk gemaakt op hem en zijn gezin. Hoeveel verhalen zijn er nadien niet over verteld! Maar het hemd is nader dan de rok, er moet geleefd worden en er werd geleefd daar in het Kattekuiltje. De textielarbeider, later grondarbeider, later stoker, werd ook nog hobbyboer: er kwamen een paar geiten, wat varkens, een paardje, een koe en een kalf. Er was een hof met groenten, er was fruit, er was zelfs tabak. De tabaksbladeren werden in de schuur van het Kattekuiltje te drogen gehangen, vervolgens werden er met de sigarenplank mooie sigaren gemaakt. Soms waren ze te vast gerold en dan was de zuigkracht een probleem. Een anekdote verhaalt van het bezoek van Pierre Kleijnenbreugel. Dorus bood een zelfgemaakte sigaar aan, en Pierre zoog zo hard dat zijn toch al smalle gezicht nog maar tien centimeter breed was. De kinderen Roosen lachten zich kapot. Als de grap lang genoeg geduurd had, bood Dorus zijn bezoek een goede sigaar aan die wel trok. Dorus leerde zich ook het kappersvak aan; hij knipte het haar van vrouw en kinderen; ook buurtgenoten kwamen om zich te laten kortwieken. Dorus hield dan van een geintje. Op een keer kwam Harry de Wit voor een knipbeurt. Dorus knipte links en rechts wat plukken uit zijn haar en zei toen: "Harry, ik kan niet meer verder knippen, want mijn hand doet zo zeer." Harry had toen gezegd: "oh, dat geeft niks, Dorus, dan kom ik volgende week wel terug." Harry stond in Goirle bekend omdat hij na nieuwjaar overal hazen- en konijnenvellen ophaalde. Elk jaar werd er in het Kattekuiltje een varken geslacht door Willem van de Pol of Frans van Oirschot. Een bok of een geit werden ook wel eens geslacht, illegaal, door Piet van Voiers (Piet van Gils) uit het Wiltend. Het vlees stonk een beetje, maar dat proefden de Roosens pas als het vlees op het bord lag. Met zijn twee zonen Frans en Kees, bouwde Dorus een complete speeltuin rond de boerderij met schommel, wip, mallemlen, rekstok en glijbaan. De mallemlen was gemaakt van een groot karrenwiel. Dochter Fien was beroemd om haar onnavolgbare reuzenzwaai aan de rekstok waar flinke spierballen voor nodig waren. Zo was het leven op het Kattekuiltje: praktisch zelfvoorzienend in de voedselproductie, in het vervaardigen van kleding, in het verzorgen van de coiffure, in het voorzien van rookgerij, in het verschaffen van speelmogelijkheden en gymnastische oefeningen. De hond Terry deed zijn vaderlandslievende daad door naar het been van een Duitse officier te happen. Hij moest zijn daad bijna met de dood bekopen, maar vader Dorus wist dat te voorkomen met clownesk optreden. Er werd gelachen, er werd gehuild, er werd gewerkt, het was in de herinnering van de kinderen later – ondanks de oorlogsjaren - een grandios leven.

Werken, werken

Tijdens de laatste oorlogsjaren heeft Dorus nog een bedrijfje opgezet voor ontginningswerken, samen met zijn broer Tinus. Zijn zonen Frans en Kees werkten bij Van Gend en Loos, maar zij hielpen ook vaak mee. Bij de gemeente Goirle huurden ze een paar honderd meter smalspoor rail en een paar stalen kiepkarren. Met deze materialen werd het Riels Laag bij het Abtsmoer en den Bolk ontgonnen voor de boeren Jan Manders, Jan Abeelen en Jan Lemans. Op de zaterdagen in de namiddag ging Dorus bij de boeren geld incasseren en in het café van Toon Severijns aan de Goirlesedijk werd het verdeeld onder de medewerkers. In 1946 werkte Dorus weer even bij de werkverschaffing, nu onder leiding van Jo van Gestel, in de bossen van Nieuwkerk die door de oorlog beschadigd waren. In 1947 huurde Dorus 2000 vierkante meter grond aan de Spoorbaan, ontgon het met het smalspoor en de kiepkarren en teelde er erwten, maïs en boontjes, granen en aardappelen. In de wintermaanden hielp de hele familie Roosen, met vrienden als Kees en Theo Massuger, Tinie

van Oort, Jan Bekkers en Tiest van Gorp met het doppen van de gedroogde erwten. In de eigen, drie meter lange bakoven werd brood gebakken; in de schouw werd ham, spek en worst gerookt. In 1949 wilde de eigenaar van het Kattekuiltje, Gerrit Meeuwissen, met zijn vrouw Miet van Gestel, de boerderij bewonen. De familie Roosen moest de koe en het kalf, het paard en het kleinvee verkopen en naar andere woonruimte omzien. Dat werd de boerderij St. Jacob op het Hoogeind. Die boerderij, eigendom van Naris Vermeer, werd in de oorlog bewoond door de familie van Kilsdonk. Daar heeft zich het drama afgespeeld met Karl Heinz Rosch, de 18-jarige soldaat uit Meissen, die twee kinderen van Kilsdonk gered heeft van artillerievuur ten koste van zijn eigen leven. Joop Schepens heeft in 2006 de hele geschiedenis gereconstrueerd en onder de nationale en internationale aandacht gebracht. In 1950 bouwde de gemeente Goirle honderd nieuwe woningen, o.a. in de Burgemeester Rensstraat. Dorus, Cato en hun kinderen kregen daar een woning op nr 27. Intussen werkte Dorus bij de firma A. de Wijs als stoker. In 1961 ging hij met pensioen.

Vreugde en verdriet

Een klap voor de familie Roosen was het overlijden van Mietje in 1964, de vrouw van zoon Kees. Kees bleef achter met drie jonge kinderen. Dorus en Cato, maar ook Frans en Nellie, gingen vaak 's avonds naar Kees toe om hem bij te staan. De emigratie van zoon Bertus met zijn vrouw Els en hun twee kinderen naar Brits Columbia in Canada in 1965 was voor Dorus en Cato ook niet gemakkelijk te verwerken, maar ze zagen wel in dat ze hen niet konden tegenhouden. Zij zijn drie keer naar Canada op bezoek geweest en hebben genoten van de reis en het verblijf aldaar. In 1965 stierf ook hun dochter Fien Hamers-Roosen (1924), een groot verdriet voor Dorus en Cato, want Fien was de dochter die veel had meegeholpen in het huishouden en met de verzorging van de jongere kinderen. In dat jaar 1965 waarin er zoveel gebeurde, verhuisden Dorus en Cato naar de Dorpsstraat 37. Daar vierden zij in 1970 hun gouden bruiloft. De grote dag was op 3 mei, maar het feest werd pas gevierd op 23 juli zodat Bertus met zijn gezin uit Canada er ook bij kon zijn. Pastoor Leo Pessers in de Maria Boodschapkerk ging voor in een plechtige eucharistieviering, daarna was het feest in het Bondsgebouw aan het Oranjeplein. Een jaar later in 1971 stierf Cato aan een longembolie, 73 jaar oud. Dorus ging kort daarna, eind 1972, wonen bij zijn dochter Mien en haar man Jan Bekkers aan de Spoorbaan 22. Zij hebben hem jarenlang verzorgd, totdat hij op bijna 91-jarige leeftijd stierf in het verpleeghuis Elisabeth.

Napraten met Wil Roosen

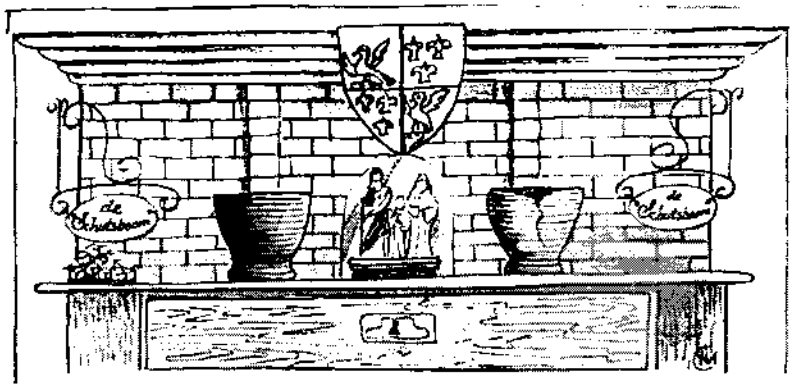
Wat was Dorus Roosen voor een man? Zoals uit het bovenstaande blijkt: een man van vele markten thuis, een man die van aanpakken wist. Daarbij: een groot prater, een enthousiast verteller! We geloven het graag, als we met Wil praten: zo vader zo zoon. Maar grootvader Frans, de man die met zijn gezin in 1909 naar Goirle trok, was anders. Als hij een grap vertelde, of een verhaal met een komische inslag, dan bleef zijn gezicht in de plooi. Op het gezicht van Dorus zag je de clou al van een afstand naderbij komen. Dorus was veel uitbundiger en extroverter dan zijn vader. Wil vertelt over de visie op man en vrouw die zowel zijn opa Frans als vader Dorus huldigden: man en vrouw zijn gelijkwaardig, je moet niet praten over mannen en vrouwen maar over mensen. Zo was er ook geen kwestie wie "de baas" zou zijn in het huishouden: geen bazen, maar gelijkwaardige partners die elkaar in alles helpen. Vader Dorus was niet actief in het sociale leven, dat was toen veel minder; je had je handen vol aan je eigen bedoening. De Roosens waren traditioneel katholiek. Toch weet Wil interessante verschuivingen te schetsen in de levensbeschouwelijke opvattingen. Hij herinnert zich dat opa Frans vond: God zal altijd wel een mysterie blijven, maar van Jezus weten we dat hij geboren is in een stal, misschien was dat een ander stalleke dan dat van ons, maar aan hem kun je je toch vasthouden. Kijk eens naar de prachtige kerken en kathedralen, die maken ze niet als er niets is. Vader Dorus ging naar de mis, maar van broederschappen, congregaties en

lof moest hij niets hebben: "ach, jongen, dat is er later allemaal bijgekomen". Zelf vindt Wil – ik ga nog naar de kerk, hoor - dat het moeilijk is om geloofwaardig het geloof door te geven aan de kinderen; er zit geen beweging in de kerk, er wordt op theologisch gebied niets nieuws meer ontdekt, het is stilstaand water. Kinderen voelen dat aan en zeggen: jullie zijn ouderwets. Een dierbare herinnering van Wil is de zondagmiddag als vader Dorus vaste prik voorstelde om een wandeling te maken naar 't stukske. Daarmee werd de al eerder genoemde lap grond bedoeld aan de Spoorbaan. Kijken hoe de gewassen het deden, en dan ook nog wat verder wandelen, soms wel met 20 man, aanhang en al. Dan kwamen ze thuis met de broekspijpen nat en de nylons gescheurd. In het fotoboek zien we een foto van een hoogbejaarde Dorus Roosen uit februari 1983: zingen voor de LOG.

Dorus Roosen zingt voor de microfoon van de lokale omroep het liedje dat militairen na 1914-1918 zongen: Goirle, dorpje in Noord-Brabant dat daar diep in het zuiden leydt, met je vlijtige bevolking, levende van nijverheid ... Ja, daar was het bij de verhuizing van Oirschot

naar Goirle om begonnen: om de nijverheid, om te voorzien in de noden van het bestaan. Franciscus Roosen (1860-1953) en Josephina van Drunen (1864-1943) zijn daarin uitstekend geslaagd, evenals hun kinderen van wie we Dorus hebben gevolgd. De nakomelingen van Dorus en Cato anno 2007 vormen een volksstam van 140 mensen. Zij zelf rusten in vrede op het kerkhof van Maria Boodschap.

Uit het Museum

Bernard Robben

Het laatste project De Laatste Eer behoort alweer enige tijd tot het verleden. Zondag 18 november 2007 was de laatste tentoonstellingsdag en vele mensen hebben de grote schuur, de potstal en het wevershuisje in de voorafgaande zes weken bezocht.

Persoonlijk vond ik de collectie bidprentjes een aanrader. Sjef van Gils uit Hilvarenbeek heeft 'n fraaie collage gemaakt van werkelijk uniek materiaal en velen hebben met bewondering en verwondering de kleine fraaie kunstwerken bekeken.

De Hilvarenbeekse huisarts en verzamelaar H.A.M. Ruhe kreeg vaak bidprentjes aangeboden in het bijna onvermijdelijke sigarenkistje.

Dat inspireerde deze heemkundige tot een studie over de bidprentjes onder de titel "over hen die in het kistje liggen".

Er wordt overigens aangenomen dat het bidprentje is voortgekomen uit het devotieprentje.

Dat was een plaatje van 'n gebeurtenis uit de bijbel of van 'n heilige.

In 1953 werden bij toeval enkele prentjes ontdekt uit 1250. De prentjes werden echt populair in het midden van de 16^e/17^e eeuw.

Het waren vooral de Jezuïeten die 'n lans braken voor de distributie van de devotieprentjes om de belangstelling van de ongeletterde bevolking voor de godsdienst vast te houden.

Het centrum voor deze "industrie" was Antwerpen met vele drukkerijen.

De afbeeldingen waren kopergravures, gemaakt door bekende etsers – ook wel beeldmakers of printsnijders zoals Galle van de Sande, Huberti, en van Merlen.

Het inkleuren werd vaak gedaan door nonnen en begijntjes.

Met name Antwerpse prentjes kwamen in groten getale naar de Noordelijke Nederlanden. Het oudste bidprentje betreft het hoofd (de mater) van de kwezelgemeenschap in Haarlem Trijntje Olij.

Rond 1730 verschijnen de eerste Antwerpse prentjes in A'dam met 'n gedrukte tekst op de achterzijde.

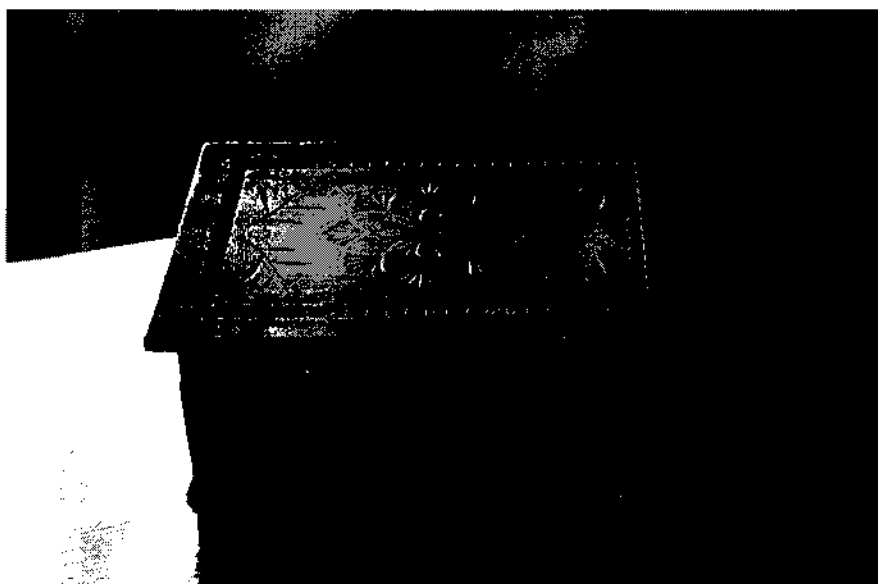
Wat later werd Den Bosch toonaangevend in het gebruik van de Antwerpse devotieprentjes als bidprentje.

Teksten worden erg persoonlijk en zelfs de voorzijde krijgt 'n eigen invulling.

Het bidprentje wordt gaandeweg 'n gedachtenisprentje.

Toch blijkt ook hier de geschiedenis zich te gaan herhalen: de afbeelding van heiligen komt weer terug. Het oudste Goirlese kinderbidprentje dateert uit 1887.

Ook was op deze tentoonstelling te zien het zelfgemaakte kistje – voorzien van Fries houtsnijwerk – voor het bewaren van bidprentjes en familiefoto's van Toon van der Zande (1880-1918), de opa van moederszijde van Sjef van Gils.

Vele leerlingen van de groepen 6 en 7 van de basisscholen hebben hier voor het eerst kennis gemaakt met het bidprentje. Via een opdracht – in de vorm van een prentjespuzzel – moesten ze alle collageborden langs om uiteindelijk tot de oplossing te komen: Rust Zacht.

Vervolgens werd in het wevershuisje – 't Smiske – gezeten rondom de plattebuis verteld wat zich hier allemaal heeft afgespeeld.

De plattebuis was weliswaar koud, maar de gevelkachel snorde en.....de plattebuis deed als het ware zelf zijn verhaal.

Wie de uitvinder is van de plattebuis, is niet bekend. Ze verschillen van streek tot streek in uitvoering, omdat de plaatselijke smid naast hoof- óók de kachelsmid was en in zijn smederij de kachel verder ontwikkelde.

Zowel als warmtebron, alsook als kookkachel voldeed de plattebuis aan de verwachtingen.

Je kon er bijna alles in stoken: hout, kolen, cokes of briketten.

Wel was er veel onderhoud aan. Wekelijks moesten de blanke delen met scherp ofwel wit zand worden geschuurd en de overige delen moesten met potlooisel blinkend zwart worden gemaakt. Later kwam de zogenaamde kachelpoets in de handel.

De latere modellen waren echte pronkstukken. Ze hadden niet alleen een vernikkelde gietijzeren voet, maar ook de aslade, het pookgat en de kachelpijp werd met vernikkeld gietwerk opgesierd.

De plattebuis was een warm romantisch pronkstuk in huis. Je kon er omheen gaan zitten en de voeten op het lage deel plaatsen om ze te warmen.

Ze nam evenwel behoorlijk wat ruimte in beslag, vroeg veel onderhoud en veroorzaakte nogal wat stof.

Ze heeft het moeten afleggen tegen de nieuwere generatie (vul)kachels, haarden, convectors en uiteindelijk de centrale verwarming.

Van Dale zegt erover: een ouderwetse kookkachel met ver naar achteren doorlopende kookplaat en stangen daarlangs.

Cees – Prent van de Week – Robben vond er destijds dit van.

*Ik zaag list in 'n boerehûis
'n kachel staon..... 'n plattebûis
vol praol en praacht en spulse zwier.
De pot stond rôod van klaor plezier
de kender zaaten op d'n voet
meej baai d'r vuutjes gèèf en goed
en pokten meej 'n lange pook
de pap op 't stookgat aon de kook.*

*En in dé simpel boerehûis
rondom die aauwe plattebûis
schôof ieder bij, daor op dè uur
d'n rôozenkraans kwaamp van de muur.
D'n boer, die kéék en zaat gerééd
en sloeg 'n kruis, rejaol en brééd.
En ik baad meej....mar in de gist
zèk jaoren.....jaoren....terug gewist
nor moeders thûis....de plattebûis
en 't rôozennuke....och wen krûis
vur kender meej 'n wiebelgat
wè hammer veul.....wè hammer zat!*

*Verblikte bilden host vergaon
wè hek onnêusel dom gedaon
te laachen meej d'n rôozenkraans
te laachen meej d'n schoone glaans
van aauw gebrûik en plattebûis
hak z'allebaai mar wir in hûis
geprezen pronkstuk en gebed
worrum zeede aon de deur gezet?*

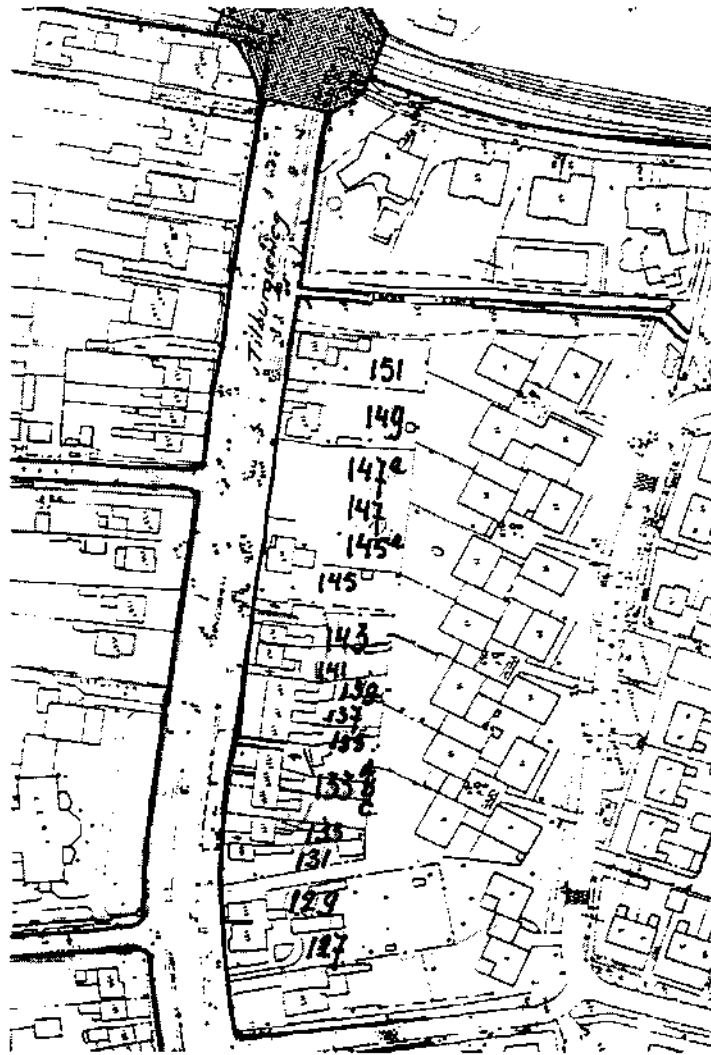
Bronnen:

- Leidraad voor rondleidingen op Heemert De Schutsboom door J.C.J. Hoogendoorn
- Artikel Sjef van Gils ten behoeve van de tentoonstelling De Laatste Eer

De Tilburgseweg, slagader van Goirle - deel 5

Piet Wiercx

De rotonde op de kruising Tilburgseweg – Rillaersebaan werd aangelegd in 1996. In het gemeentehuis bewaart men nog de voorbereidingsakten van de aanleg van de rotonde en die kan goede diensten bewijzen bij de verdere beschrijving van dit deel van de Tilburgseweg. We beperken ons tot de villa's/landhuizen van "het eerste uur" en geven op de desbetreffende percelen huisnummers aan.

kaartje voorbereiding rotonde
Bron: Gemeentearchief Goirle.

De huizen op dit traject zijn over het algemeen wat kleiner en hebben minder grote tuinen dan de villa's die we troffen op onze vorige tochten. Maar de bebouwing past toch geheel in het streven van het gemeentebestuur om "landelijk te wonen in een villadorp langs de Tilburgseweg."

Dit deel van de Tilburgseweg was rond 1900 omzoomd door struikgewas, hei- en bosperceeltjes, afgewisseld door akkers. De eerste die erover dacht om in deze woestenij een villa te bouwen, was Jan Vekemans.